

Lokaal gebruik meetnet

De komende jaren gaan er in veel Nederlandse natuurterreinen verbeteringen plaatsvinden. De waarnemers die in die terreinen tellen, zullen dat van nabij gaan meemaken. Het wordt dan heel interessant om die veranderingen op de voet te volgen.

Het zal duidelijk zijn dat het daarbij belangrijk is om bij bestaande routes deze veranderingen in het landschap goed bij te houden. De Landelijke Meetnetten Vlinders en Libellen zijn ingericht om op landelijke, provinciale en regionale schaal betrouwbare trends te kunnen maken. Dat lukt ook prima, van vrijwel alle soorten hebben we significante trends. Maar zou je routegegevens ook voor lokale trends kunnen gebruiken?

In veel gebieden liggen monitoringroutes, in totaal meer dan 2300. Die worden niet allemaal meer gelopen. In 2015 waren er bijvoorbeeld 550 algemene routes, 121 soortgerichte routes en 163 ei-telplots. Vooral als een route lang gelopen is, kunnen aantalsveranderingen wat zeggen over veranderingen in dat gebied. En dan vooral door naar meerdere soorten te kijken. We nemen hier als voorbeeld de route Korenburgerveen bij Winterswijk in de Achterhoek, die al sinds 1992 zeer goed gelopen wordt. Het is een afwisselend gebied, met schrale graslandjes, vochtige heide, hoogveen en bos. We nemen drie voorbeeldsoorten:

- Het bont zandoogje. In delen van de Achterhoek was het bont zandoogje in 1992 niet aanwezig. Mooi is te zien dat dit vlindertje, dat in heel Nederland aan een opmars bezig is, zich in 2004 vestigde en daarna snel talrijker werd. Wel lijken de aantallen de laatste jaren weer wat af te nemen.
- Het heideblauwtje doet het in veel jaren in het Korenburgerveen duidelijk beter dan in de rest van Oost-Nederland. De vochtige heidevelden zijn duidelijk van goede kwaliteit voor dit mooie blauwtje.
- Een heel ander verhaal is de zilveren maan. Langzaam zien we de lijn van het Korenburgerveen wegzakken. 2005 was een spannend jaar: er werd er

nog maar één gezien. Toch kwam hij nog terug (hij was buiten de route nog aanwezig), maar in 2013 viel definitief het doek. We hebben nu een populatie van de zilveren maan minder, vermoedelijk te wijten aan de vernattingsmaatregelen. Weliswaar houdt de zilveren maan van vochtige hooilanden, ze moeten niet tot ver in het jaar onder water staan. Dan kunnen de rupsen niet overleven op de kleine moerasvooftjes.

Onze vlinders staan bloot aan allerlei drukfactoren. Stikstof (een bemester) regent uit de lucht, gebieden verdrogen door agrarische activiteiten of vernatten juist omdat de beheerder dat graag wil. Dat laatste is hier aan de hand, en terwijl het heideblauwtje vermoedelijk profiteert van de natte heide, werd het voor de zilveren maan allemaal net te nat. Op termijn zal die vernatting goed zijn voor de natuur van het Korenburgerveen en elders in het terrein ook weer leefgebied voor de zilveren maan opleveren, maar helaas is de vlinder er nu de dupe van. Daarentegen koloniseerde het bont zandoogje het gebied, en dat had niets met het terrein te maken, maar kwam doordat de soort zich overal flink aan het uitbreiden was. Niet alle veranderingen hebben een lokale oorzaak.

Vooral het vergelijken van de lokale met de regionale trend kan een goede ingang zijn om meer te weten te komen over veranderingen in het gebied. Doordat vlinderpopulaties bovendien snel reageren op veranderingen in hun omgeving (veel sneller dan bijvoorbeeld planten), zijn dit soort processen met het meetnet goed te volgen. Dat gaat dan wel beter als de routes langer gelopen zijn, zoals deze route in het Korenburgerveen.

Het Landelijk Meetnet Vlinders is een samenwerkingsproject van De Vlinderstichting en het CBS, in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM), in opdracht van Economische Zaken. Dankzij dit meetnet kunnen we de ontwikkelingen in de vlinderstand nauwgezet volgen.

Tekst:
Chris van Swaay
De Vlinderstichting
Martin Poot
CBS

